

LÄRORIK

Tidskrift för pedagogisk utvärdering inom förskola och grundskola

Linköping
Där idéer blir verklighet

Bra, bättre, bäst!

Att organisera för framgång

Tvärgrupper bra för lugnet

8

Vuxna ord om lärande

6

Drama om de svåra frågorna

12

Innehåll

- 3** Framgång! Därför lyckas vissa skolor bättre
- 5** Utveckling – en viktig del av vår yrkeskultur
- 6** Pedagogik för att nå Generation Pokémon
- 8** Gruppindelning enligt fast tidplan gav lugnare miljö på förskolan i Tallboda
- 10** Programmerare på grönbete
- 12** Elevernas musikal om vänskap och mobbning
- 14** Läsa – en komplicerad historia
- 16** Försöksballongen – notiser

LÄRORIK NR 2 • 2017

En skrift för pedagogisk utveckling inom förskola, grundskola och fritidshem i Linköpings kommun

Utgivare: Utbildningskontoret, Linköpings kommun

Redaktionsråd: Elisabeth Fridsäll-Emilsson, Kathrin Hansson, Ingela Hultin Sabel, Lennart Lundwall, Mark Olson, Elisabeth Stärner, Eva Torenfält Karlsson

Redaktör: Lennart Lundwall

Ansvarig utgivare: Christel Horskak

e-post: larorik@linkoping.se

Skribenter: Anika Agebjörn, Johan Sievers, Christel Valsinger, Ivana Vukadinovic

Omslagsbild: Shutterstock

Form och grafiskt original: Mark Olson

Tryck: Ringqvist Tryckeri AB, Norrköping

ISSN 2001-1253

Organisera för framgång

När vi använder ordet organisation tänker vi ofta på hur vår organisation är uppbyggd; förskolor och fritidshem i barngrupper, skolor i grupper/klasser, pedagoger i arbetslag och ämneslag etc. Vi behöver i högre grad fokusera på vad vi vill uppnå, det vill säga den målsättning vi har för våra olika verksamheter. När vi har fokus på barnens/elevernas lärande och kunskapsutveckling så behöver vi organisera för att på bästa sätt främja detta.

Organisationen bidrar till och förstärker den utstakade färdriktning verksamheten har och gör på så sätt skillnad för möjligheten att uppnå målbilden. Organisationen behöver vara flexibel och anpassas utifrån aktuella behov där professionen ges möjlighet att pröva och utveckla arbetssätt och arbetsformer och där pedagoger kan utvecklas tillsammans med kollegor i ett kollegialt lärande.

Det räcker inte med att organisera. Vi behöver även arbeta med förhållningssätt och kultur i vår organisation. Arbeta för en kultur där tillit och respekt för varandra bidrar till att nya arbetssätt prövas, goda exempel sprids och där vi gläds åt varandras framgång. Tidningen Lärarik är ett verktyg för att bidra till ett lärande mellan och inom våra verksamheter.

Vare sig det gäller organisation, förhållningssätt eller kultur så är det ett gemensamt arbete som vi behöver göra tillsammans på våra förskolor, fritidshem, skolor, fritidsgårdar, i vår LSS-verksamhet och i vår stöd- och ledningsfunktion. Vi behöver alla arbeta tillsammans för att skapa den tillit och respekt vi som vuxna behöver efterleva för att kunna fungera som förebilder för våra barn/elever.

Jag har haft förmånen att få ta del av Vikingstads skolas musikal Luckan på Sagateatern. Fantastiskt duktiga elever och personal som genomförde föreställningen på ett imponerande sätt med stor inlevelse. Musiken berörde värdegrundsfrågor med fokus på utanförskap och vänskap. I vårt arbete med organisation, förhållningssätt och kultur behöver vi lyfta våra olikheter, se dessa som en tillgång för att gemensamt utveckla vår verksamhet.

Vi kan bara göra det på ett sätt – tillsammans!

Christel Horskak tf skolchef

FRAMGÅNG!

Därför lyckas vissa skolor bättre

Sedan en tid tillbaka präglas det offentliga samtalet om den svenska skolan av svarta rubriker och bilden av ett skolsystem i kris. Även om resultaten från den senaste PISA-undersökningen visade ett trendbrott har kunskapsutvecklingen försämrats i ett längre tidsperspektiv. Dessutom har resultatskillnaderna mellan olika skolor ökat. Det betyder att det spelar allt större roll vilken skola eleven går på. Utvecklingen är oro-

ande mot bakgrund av att likvärdighet och jämlika förutsättningar för alla elever är en övergripande vision för den svenska skolpolitiken. Det betyder samtidigt att det finns skolor som går emot strömmen. Skolor där resultaten har förbättrats och där lärare och rektorer har utvecklat väl fungerande arbetssätt för att främja elevernas lärande. Genom att studera den lokala skolorganisationen – skolors sätt att bedriva och organisera sin

verksamhet – kan vi fördjupa kunskapen om hur resultatutvecklingen i den svenska skolan kan stärkas.

Att enskilda skolors arbete har betydelse för elevernas resultatutveckling har inte alltid setts som självklart. Längre dominerades forskningen om skolframgång av föreställningen att skillnader i elevernas studieprestationer kunde förklaras med olika faktorer knutna till eleverna själva, till ►

► exempel elevens hemmiljö och föräldrars utbildningsbakgrund. Även om forskningen på området har utvecklats finns det fortfarande luckor i vår kunskap om den lokala skolororganisationens betydelse. Ett problem är att det i hög grad saknas jämförelser mellan skolor som fungerar olika bra. För att kunna dra slutsatsen att ett visst sätt att organisera verksamheten är mer framgångsrikt än andra sätt måste vi kunna visa att just det här sättet fungerar i framgångsrika skolor, men inte på icke framgångsrika skolor.

Vi tog fasta på de här utmaningarna i det nyligen avslutade forskningsprojektet Att organisera för skolframgång. Vi har studerat hur fyra framgångsrika skolor och fyra icke framgångsrika skolor har organiserat sin verksamhet med särskilt fokus på skollädaingen, lärarnas arbete och undervisningen. Skolorna vi har studerat är grundskolor med årskurserna 1 till 9.

De teoretiska utgångspunkterna har vi hämtat i den sociologiska organisationsforskningen som menar att organisationer består av en uppsättning institutioner – eller regler, normer och föreställningar – som växer fram gradvis i ett socialt samspel inom organisationen och som på olika sätt signalerar till medlemmarna vad som är lämpliga beteenden och förhållningssätt till yrkespraktiken.

I urvalet av skolor utgick vi från elevernas betyg, deras meritvärden. De framgångsrika skolorna hade en kontinuerligt positiv resultatutveckling under tidsperioden 1998-2011, de icke framgångsrika skolorna hade en negativ resultatutveck-

” **De framgångsrika skolorna** präglas av gemensamma normer om vikten av samarbete, av att stödja varandra och av att dela erfarenheter med kollegorna.

ling under samma tidsperiod. Vi strävade också efter att skolorna skulle vara lika varandra i andra avseenden, vi tog till exempel hänsyn till elevernas migrationsbakgrund och föräldrarnas utbildningsnivå när vi valde skolor. Vi intervjuade lärare och rektorer och företrädare för huvudmannen, både nu verk-samma och personer som tidigare har arbetat på skolan eller hos huvudmannen för att kunna följa skolornas arbete över tid.

Studiens resultat visar att det finns tydliga skillnader mellan hur verksamheten organiseras i de båda typerna av skolor. Vi har valt att uttrycka det som att skolorna har olika institutionella profiler.

De framgångsrika skolorna präglas av gemensamma normer om vikten av samarbete, av att stödja varandra och av att dela erfarenheter med kollegorna. Kännetecknande är också gemensamma föreställningar av vad skolans uppdrag går ut på, nämligen att det är elevernas lärande och kunskapsutveckling som står i fokus. De här föreställningarna är motorn som allt kretsar kring i det dag-

liga arbetet, de ligger till grund för hur skolorna väljer att organisera arbetet i lärolagen och för de rutiner som utvecklas för att kontinuerligt följa elevernas resultatutveckling.

De icke framgångsrika skolorna präglas av gemensamma normer om att den enskilde läraren har ansvar för det egna klassrummet och inte kan vänta sig stöd och samarbete från kollegorna. På de icke framgångsrika skolorna finns det inte samma enhetlighet i lärarnas och rektorernas föreställningar om skolans uppdrag som på de framgångsrika skolorna. Föreställningen om att elevernas lärande står i fokus finns men är inte lika framträdande. Istället domineras de icke framgångsrika skolorna av föreställningar om att skolan, så att säga, har de elever de har och man fäster vikt vid elevernas eget ansvar för lärandet snarare än att peka på betydelsen av det egna arbetet och till exempel undervisningens uppläggning. Formerna för arbetslagens arbete varierar över ålders- och stadiegränserna och de här skolorna präglas också av täta organisationsförändringar och byten av rektorer.

Bilden som framträdde på de icke framgångsrika skolorna förvånade oss. Hur kan det komma sig att det finns skolor där elevernas kunskapsutveckling inte verkar stå i fokus för verksamheten och där elevernas lärande inte primärt ses som de professionellas ansvar? Men samtidigt ger studiens resultat all anledning till tillförsikt. På de framgångsrika skolorna har rektorer, eller grupper av lärare, stakat ut en tyd-

lig färdriktning med det statliga kunskapsuppdraget i fokus. Den här färdriktningen eller målsättningen har konsekvent värnats och successivt blivit den norm som genomsyrar arbetet och vägleder de professionellas yrkesutövning.

Alla skolor har potential att bli bra skolor. Låt det framtida samtalet om hur den svenska skolan ska förbättras och utvecklas utgå ifrån det som fungerar i den lokala skolmiljön. Låt resultaten från studien ligga till grund för en konstruktiv diskussion om hur staten och huvudmännen tillsammans kan skapa goda förutsättningar för de professionella – i det dagliga arbetet i skolan – att utveckla och förbättra undervisningen för att främja elevernas lärande.

Författarna är aktuella med boken **Att organisera för skolframgång. Strategier för en likvärdig skola** som ges ut på Natur & Kultur våren 2017.

Om författarna

Maria Jarl, fil dr, universitetslektor utbildningsvetenskap
Ulf Blossing, fil dr, docent pedagogik
Klas Andersson, fil dr, universitetslektor pedagogik
Samtliga verksamma vid Göteborgs universitet

KORTINTERVJU:

Lars Rehnberg, utbildningsdirektör

Utveckling – en viktig del av vår yrkeskultur

Lärare har mycket erfarenhet och kunskap, men den är sällan dokumenterad och spridd till kollegor. Utbildningsdirektör Lars Rehnberg vill bygga en organisation där ett kontinuerligt utvecklingsarbete är en del av lärarrollen.

Land läkare är det närmast självklart att arbeta kliniskt samtidigt som man på olika sätt medverkar till att utveckla vården. De arbetar i lag, dokumenterar sitt arbete, utbyter erfarenheter och forskar. Lärare har länge haft en annan och mer individburen yrkeskultur. Med undantag av förskolan, som präglas av öppna arbetsformer, så har skolan inte haft några självklara arenor för utbyte av yrkeskun-

Foto: LemartLundvall

” **Din och min kunskap** behöver bli en kollektiv kunskap.

–Vi måste bygga en organisation där lärare och pedagoger är delaktiga i att utveckla arbetsformer. Målet är en ständigt pågående professionsutveckling, ett kollegialt lärande, där din och min kunskap görs till en kollektiv kunskap, säger han.

–Men det räcker inte att bygga organisationer. Det gäller att skapa en kultur där man ser det som en del av jobbet.

Skollagen säger att skolans verksamhet ska vila på vetenskap och beprövad erfarenhet.

–Beprövad erfarenhet är en styrka, men den ska vara dokumenterad så att man kan diskutera den på kollegial nivå. Och då måste man även ha begrepp för att föra den diskussionen. I pedagogisk forskning har lärarna oftast varit ett objekt för forskningen. Där krävs ett perspektivskifte, menar Lars Rehnberg. Lärarna ska själva vara en del av utvecklingen.

–Vi behöver bygga broar till den akademiska forskningen. Lärarna ska vara med och ställa frågorna. Lärare som är delaktiga får nya perspektiv på sitt eget sätt att undervisa.

–Utvecklingsarbetet måste göras av dem som besitter praktikens egen kompetens. En del förstelärare har fått särskilda utvecklingsuppdrag för att utveckla det kollegiala lärandet. Och vi håller på att införa motsvarande funktioner även i förskolan. Skolan har krav på sig att bedriva ett systematiskt kvalitetsarbete. Lars Rehnberg menar att det kollegiala lärandet bör bli en integrerad del av det uppdraget.

–Samtidigt ska man inte vara naiv och tro att alla lärare ska bli någon slags forskare i sitt eget arbete. Lärarna skulle kunna få olika roller och uppdrag. Överhuvud taget tror jag att läraryrket kommer att bli mer diversifierat i framtiden.

–Vi jobbar med det på ett strukturerat sätt, och arbetet bygger på en hög grad av delaktighet och engagemang hos lärarna och Linköpings kommun ligger långt framme menar Lars Rehnberg.

Pedagogik för att nå GENERATION POKÉMON

För att lära sig måste man anstränga sig. Att reflektera är viktigt. I T1-skolornas förskoleklasser får barnen hjälp att förstå sitt eget lärande, för att själva kunna ta ansvar för det.

Som många andra i den åldern är barnen i T1-skolornas förskoleklasser mycket upptagna av Pokémon. De vet allt om de olika figurerna och leker med dem på olika sätt.

–Vi kan välja att ignorera deras Pokémonlekar eller göra något bra av det, säger **Cathrine Kayser Palmqvist** som är förskollärare.

Hon och kollegan **Anna Macken** har valt det senare, och de sätter sig gärna med barnen för att vara närvarande i leken. Ofta upptäcker de att det finns ett pågående lärande, det kan handla om värdesystem (matematik) eller värdegrund (bjuda in kompisar att delta). Då gör de barnen uppmärksamma på det. Hur gjorde du för att komma hit? Hur ska du gå vidare?

–Vi är med barnen med våra glasögon

Barnen är vana vid att prata om sitt lärande. Vi började första dagen med att prata om "reflektion" och "mål".

och hjälper dem att synliggöra sitt lärande, säger Anna Macken som är lärare F-6.

Målet är att göra barnen medvetna om när de lär sig något, och hur det går till. Barnen är vana vid att prata om sitt lärande och använder självklart ord som "reflektera" och "hypotes".

–Vi har valt att använda de vuxnas ord för det som sker, och barnen lär sig snabbt vad de betyder. Vi började första dagen med att prata om reflektion och

mål, säger Cathrine Kayser Palmqvist.

På väggen sitter bilder på de sju lärstrategier som T1-skolorna har tagit fram med inspiration från pedagogik utvecklad på Nya Zeeland: Ansträngning, reflektera, koppla ihop, tänka, nyfikenhet, fråga och självmedvetenhet. Barnen är väl bekanta med strategierna, inte minst den som handlar om ansträngning. Att man måste anstränga sig för att lära sig är en viktig insikt för barnen, det visar pedagogisk forskning.

För att lärstrategierna ska hållas levande är det viktigt med ständig återkoppling. När barnen har arbetat bra med en uppgift så kan pedagogen fråga: Nu hade vi arbetsro, varför hade vi det? Och svaret kan bli: Därför att jag fokuserade på uppgiften.

Kamratåterkoppling har också stor

I leken pågår ofta ett lärande, och det gäller att göra barnen medvetna om det, menar pedagogerna **Anna Macken** och **Cathrine Kayser Palmqvist**.

effekt på lärandet. Hur kan jag göra min bild bättre? Då svarar kompisens kanske: "Jag tycker att du ska lägga till ett träd".

–När barnen kan se kompisarnas utveckling ser de även sin egen, säger Anna Macken.

Pedagogiska dokumentationer är ett annat verktyg. Där sätts inlärningsprocessen på prant, formulerad av barnet. Cathrine Kayser Palmqvist visar ett exempel där hon och en pojke har reflekterat över två teckningar, en som han ritat i början av läsåret och en annan, betydligt större, som kommit till ett halvår senare. Bredvid teckningarna har

Cathrine skrivit vad pojken sagt: "Den stora tog längre tid. Jag orkade mera. Jag hade mera finmotorik och använde fler färger".

Arbetet med att göra barnen medvetna om att de lär sig genomsyrar hela dagen i förskoleklass, från kl 8 till 12.40. Då är Anna Macken och Cathrine Kayser Palmqvist intensivt närvarande med barnen.

–Ger jag mig in i en dialog med barnen så måste jag vara närvarande och låta det ta tid. Planeringen får man ta senare på dagen, säger Cathrine Kayser Palmqvist. Det var när läroplanen för förskole-

klass blev tydligare som Cathrine Kayser Palmqvist och Anna Macken kände att de ville ta arbetet med att synliggöra barnens lärande ett steg vidare. Arbetet dokumenteras noggrant och de har stöd av skolans kollegiala lärande. En gång i månaden möter de skolans övriga lärare och pedagoger för att utbyta erfarenheter och idéer.

– Cathrine och jag jobbar tätt tillsammans och har samma syn på lärande. Tvåläraresystemet är jätteviktigt för att man ska kunna jobba så här, säger Anna Macken.

Text: Johan Sievers Foto: Lennart Lundwall

Gruppindelning enligt fast tidplan gav lugnare miljö på förskolan i Tallboda

På Passadvindens förskola i Tallboda har man skapat en tydlig organisation för att barnen ska vara uppdelade i mindre grupper under en stor del av dagen. Resultatet är en lugnare miljö för barn och personal.

När vi besöker Passadvindens förskola har det fina vårvädrat bytts mot regn och kyla. Det är galonisväder, och eftermiddagen börjar bli sen. Några barn är trötta och väntar på att bli hämtade medan andra har energi kvar att leka. Med 60 barn och 11,5 personal har förskolan samma utmaning som alla andra,

” Nu ser vi till att dela in barnen i grupper även när de är ute.

hur organiserar vi verksamheten så att det blir så bra som möjligt för barnen? De flesta förskolor försöker dela in barnen i mindre grupper under dagen, men med begränsade personalresurser är det inte alltid så lätt. I Tallbodas fem förskolor har man med hjälp av ett ettårigt statsbidrag fått möjlighet att skapa en tydlig organisation för att få mindre barngrupper. –Vi har delat in barnen i grupper i många år, men det skedde ganska mycket från dag till dag. Statsbidraget gjorde det

möjligt att anställa lite mera personal, och det gjorde att vi kunde börja arbeta på ett mer strukturerat sätt, berättar förskolechef **Malin Hellström**. Mellan kl 9 och 14 är barnen indelade i grupper där det inte ska vara fler än tolv barn. Det finns ett schema för grupperna, och i vilka lokaler de ska vara. Avdelningarna jobbar tillsammans i åldersindelade tvärgrupper. Åtta barn från olika avdelningar kan bilda en grupp som till exempel är i ateljén eller i rörelserummet. –Vi har börjat använda våra lokaler på ett mer medvetet sätt, fortsätter Malin Hellström. –Det gäller även utemiljöerna. Förr kunde alla barn vara på gården samtidigt, men nu ser vi till att dela in dem i grupper även när de är ute. Och varje dag

ska någon grupp lämna gården för att göra något annat. Även på lunchen sitter barnen uppdelade med en pedagog vid varje bord. Efter lunchen har barnen språkgrupper där man arbetar efter Bornholmsmodellen. –Den största fördelen med att arbeta så här är att man får en lugnare miljö. Man kan stoppa in hur många vuxna som helst i en barngrupp, men man får inte ner ljudvolymen ändå. Mindre grupper är det enda sättet, säger Malin Hellström. Hon berättar att personalen har varit mycket tydliga i medarbetarsamtalen: Det här är ett bra arbetssätt. Förskollärare **Mikaela Petersson** håller med. –Det är en mycket tydlig organisation, alla vet vad de ska göra. Ibland kan vi vara två pedagoger i en grupp på åtta

barn, och då känner man verkligen att man kan utveckla barnens lärande, säger hon. Men det finns en nackdel, medger Malin Hellström. –Vi kan inte uppfylla målet att det ska vara förskollärare i alla grupper varje dag, det fungerar inte med det här arbetsättet. På Passadvindens förskola har man schemalagda grupper måndag till fredag. Barnen längtar ofta efter att gå in i sina grupper, de får en grupptillhörighet och känner sig stolta över att ingå i Ekorren, Delfinerna eller Grodan Greta. I grupperna får man möjlighet att arbeta med förskolornas prioriterade mål: Barns inflytande. Ibland får barnen välja vad de ska göra nästa gång de samlas i gruppen.

– Det kan vara ett val mellan tre alternativ, till exempel ateljén, rörelserummet eller att gå på utflykt. Att de själva har varit med och gjort valet skapar förväntan inför nästa gång, säger förskollärare **Lotta Wernander**. Förskolechef **Malin Hellström** hoppas att de ska få ytterligare statsbidrag för att kunna fortsätta arbeta på det här sättet. –Vi har använt pengarna till personalförstärkningar, för det krävs mer personal för att jobba så här. Om vi inte får fortsätta bidrag så kommer vi ändå att fortsätta, men barngrupperna kommer att bli större, säger hon.

Text: Johan Sievers
Foto: Lennart Lundwall

”Guuud, va cooolt!

Tillfredsställelsen är stor när allt fungerar och roboten går som den ska.

Efter kort tid överges skrivborden och deltagarna börjar krypa på golvet och resonera. Programmering sätter fart på leksinnet. Det gäller att tänka rumsligt, i tre dimensioner, och att se mönster, enligt kursledaren **Patrik Glad**.

Programmerare på grönbete

Om konsten att få en robot att göra som du vill

Det liknar mest en lekstuga. Men det är en workshop för lärare som vill lära sig programmera. Nu kryper de runt på golvet och försöker få små runda figurer, robotar, att göra som de vill.

- Klockrent! Den stannade på mållinjen! High five!
- Nu ska vi bara få den att gå tillbaka också. Vad är bakåt nu då?

Jesper Bröde och **Maria Nilsson** är lärare på Berzeliusskolan. Idag deltar de i en workshop i programmering. Platsen är Matteljén på universitetet, ett kreativt klassrum laddat med lekmattor, klotsar, tärningar, pyramider, mjuka klot, lådor med lego och pussel, stänger, ja alla sorters manicker som kan användas för att åskådliggöra matematiska samband.

Idag används de för att bygga banor på golvet. Lärarna ska lära sig att programmera en robot. Första steget är att skapa ett problem som roboten ska lösa, här i form av en bana där den ska ta sig från startpunkten till slutpunkten.

Och det är just det som Jesper och Maria brottas med nu. Det handlar om att programmera den lilla roboten med avseende på fart, sträcka, tid och riktning.

- Vilken vinkel var det nu? Den svängde 45 grader, men vad hände sen?
- Att programmera är att tänka i flera steg, att tänka rumsligt, i tre dimensioner, och att se mönster. Det säger **Patrik Glad** som håller i workshopen. Och så det viktigaste av allt:
- Se till att ni styr er egen robot och inte någon annans!

I ett tidigare pass har lärarna tränat

programmering med hjälp av lärplattor. Här finns en enorm potential att upptäcka, konstaterar **Stefan Elmström**, förstelärare vid Didaktikcenter.

– Det behövs absolut inga robotar. Det finnas massor av appar och spel som tränar programmering. Utbudet är stort, det svåra är att välja.

– Men man kan också arbeta med och utveckla dessa förmågor praktiskt, utan några digitala hjälpmedel. Den första delen av vår workshop handlar mycket om det.

Matilda Löwendahl, lärare på Vists skola, testar ett spel i sina padda. Det handlar om att få en gubbe att gå mellan olika rutor i en bestämd ordning.

– Barnen kan mer än vi, och mer än vi kanske tror. De provar sig fram och lär varandra. För oss lärare handlar det kanske mer om att medvetandegöra dem, att barnen blir medvetna om vad de kan och hur det kan användas. De vet inte alltid att det är programmering de håller på med.

En utmaning, berättar Stefan Elmström, är att hitta appar på rätt nivå. Det finns gott om spel och appar på basnivå, den allra enklaste. Men sedan blir det svårt ganska fort. Progressionen är en svår nöt att knäcka, säger han.

– Tröskeln är hög när man vill gå vidare från det enkla till det lite svårare. Det gäller att fylla det gapet.

Ritprogrammering är lättast. Sedan kommer blockprogrammering – det är det som lärarna här håller på med nu. Mest avancerat är textprogrammering.

Det finns olika robotar för de olika nivåerna. En variant är Dash, en liten söt sak som har ljussensorer och där man också kan spela in ljud. Den gäspar när den blir uttråkad, dvs om ingen gör något med den. En annan är Sphero som också kan simma.

Agneta Blid och Johanna Stefenson från Lillgårdsskolan arbetar med att få just Sphero att göra som de vill.

– Den gjorde fel, vad är det som fattas i koden?

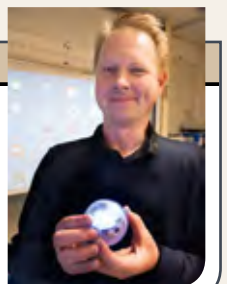
Desto större blir tillfredsställelsen när allt fungerar och roboten går som den ska.

– Guuud, va cooolt! hör vi från en ände i rummet.

Eller som någon annan konstaterar:

– Det är som att köra med släpkärra, man blir förvånad varje gång man klarar det.

Text: Anika Agebjörn
Foto: Mark Olson

FULL KOLL Om Matteljén – kommunens matematikverkstad

Under våren hålls två halvdagars workshop i tre olika omgångar för 25 lärare åt gången. De hålls inom ramen för ett Vinnovaprojekt som gick igång 2015 och formellt avslutas i år.

Stefan Elmström. Datalogiskt tänkande finns redan som projekt i skolorna sedan förra året och undervisning i programmering ska vara införd i full skala hösten 2018.

– De flesta skolorna i Linköpings kommun är med på tåget, berättar vändigtvis bara där. Hur man skapar med hjälp av programmering går att tillämpa i många ämnen.

– Sedan gäller det också att lärarutbildningarna hänger med och får in detta på ett bra sätt i sina kurser.

Drama Sång och allvar

Elevernas musikal om vänskap och mobbning

– Inta scenen!

Carina Malm, dramapedagog för årskurs tre på Vikingstad skola, gestikulerar med händerna och blickar ut mot eleverna i musiksalen. Dags för ännu en repetition av ”Luckan” – en musikal om vänskap och utanförskap.

Morgonen är tidig, men barnen verkar pigga. De rör sig ledigt och lyssnar uppmärksamt på instruktioner. Utanför de grå neddragna persiennerna duggar regnet hårt mot asfalten.

Ett stort svart tygstycke ramar in den provisoriska scenen framme vid pianot där högar med manuspärmar ligger. Om ett par veckor, i slutet av april, rullas röda mattan ut vid entrén till Sagateatern.

Ett par repetitioner kvar bara. Dialogerna ska flyta lite bättre, dansstegen ska kännas lite säkrare och kören ska sjunga lite högre. Sedan är de 90 barn från låg- och mellanstadiet som medverkar i pjäsen redo att låta föräldrar, släkt, vänner och en och annan politiker och tjänsteman vara publik och ta del av de totalt sex föreställningarna. Allt överskott går till Bris, Barnens rätt i samhället.

– Då börjar vi!

Snart står små elevgrupper längst fram i salen. Allra längst fram står en flicka med flätor och rödrutig kjol. Hållningen är självklar, ögonen lyser av förväntan och rösten är klar när hon sjunger pjäsens första sång *Semig*. Hon heter **Gloria Larsson** och har huvudrollen som den mobbade flickan Siri.

Under en timme spelas musikalen upp. Det handlar om vänskap och utanförskap. Om känslor och tankar och ensamhet. Om hur viktigt det är att säga ordet ”förlåt”. Berättelsen bärs vidare av sånger, de flesta skrivna av musklärarna **Pär Björkman** och **Henrik Rydmark**.

– Att vara väldigt ledsen på scen är inte svårt. Jag försöker liksom tänka mig in i rollen. Jag tänker att det är en lek och funderar inte över att någon tittar på mig,

förklarar Gloria Larsson när timmen är slut.

Eleven **Maja Carlsen** som spelar supermobbaren Kelly tycker det kan vara svårt att säga vissa repliker med arg attityd.

– Så är jag nervös för att sjunga också. Annars är det kul att spela Kelly, fast det är inte kul att mobba. Men på något sätt vet man att det inte är på riktigt, utan att det är teater. Och det är kul att spela teater, säger Maja Carlsen.

Musikalen är ett värdegrundsprojekt och syftet är bland annat att väcka elevernas intresse för frågor som saknar givna svar, som till exempel om etik, diskriminering, demokrati, miljö och framtid. Projektets huvudtema är utanförskap och mobbning och det startades i höstas.

– Den kreativa processen har varit spännande att följa. Det har varit kul att se hur pjäsen vuxit fram och hur eleverna har utvecklats, berättar **Carina Malm** och får medhåll från lågstadieläraren **Johanna Kratz**.

Eleverna har regelbundet jobbat med samarbetsövningar, de har fått titta på filmklipp och serier som tar upp det aktuella temat. Eleverna har också gjort egna små pjäser för att våga ta plats och bli säkrare på scen.

– Barnen har varit delaktiga i hela processen, de har varit mycket drivande och dramatiserat fram alla repliker och händelser själva. Från början hade vi grundscener där vi i grova drag bestämde vad som skulle hända. Med tiden utvecklades scenerna. Ett häftigt sätt att skriva manus på. Eleverna är så engagerade och vill bara mer, säger Carina Malm.

Skolans kurator **Hilda Johnsson** och

Bris har varit involverade i projektet. Bris ska komma ut till skolan senare under våren och informera om deras arbete och berätta varför den ideella barnrättsorganisationen finns.

– Diskussionerna med eleverna har varit många och känslorna har varit starka. Flera elever har varit ledsna och sagt att: ”Pjäsen handlar ju om mig”. När någon har varit ledsen har vi avbrutit övningen och pratat med eleverna istället, säger Carina Malm och fortsätter:

– Vi har märkt att många gruppkonstellationer har brutits upp i och med teatern. Klimatet har blivit öppnare. För någon dag sedan var det en flicka som ensam gick ut genom klassrummet. Genast gick en annan elev fram och frågade om hon inte hade någon att vara med.

Text: Ivana Vukadinovic
Foto: Lennart Lundwall

Röda mattan rullas ut vid entrén till Sagateatern – föreställning!

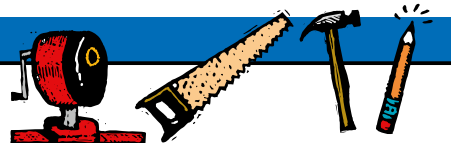
MERSMAK Värdegrundarbete – Kompiskoll

Efter förmiddagsrasten varje dag, samt varje vecka på fritidsmötet ska alla årskurser/fritids göra en kompiskoll:

- Be eleverna lägga ner huvudet och blunda.
- Säg sedan: Alla som har haft någon att leka/ vara/hänga med under rasten – räck upp en hand. På det här sättet får man snabbt koll på om något eller några av barnen ofta är ensamma. Det blir lättare att jobba med frågor om relationer och ensamhet i klassen eller på fritids.

FULL KOLL Råd när det gäller

- Friends.se
- Bris.se
- Rädda barnen raddabarnen.se
- Nolltolerans mot mobbning nolltolerans.org
- Ungdomsmottagningen umo.se
- Dinarattigheter.se
- BEO.skolinspektionen.se

Läsa - en komplicerad historia

Lång process från skriven text till en begriplig tanke

Hur går det till att lära sig förstå det vi läser? Svarar gör Åsa Elwér som forskar om läsförståelse vid Linköpings universitet och här får tänka fritt kring ett utforskat område.

När det gäller hur det går till att förstå vad vi läser, vet vi ganska mycket. Vi vet att det är otroligt komplicerat. Man ska kunna avkoda, förstå orden och ha god grammatisk kunskap för att förstå innebörden i meningarna. Man måste också kunna koppla ihop meningarna med varandra, kunna dra slutsatser av dem och uppfatta övergripande teman. Det finns till exempel sådant som inte står, som man förväntas lägga till själv. Vi måste också veta vad som är det viktiga och bortse från det som är oviktigt. När vi gör modeller över läsförståelse så ser vi att det är mycket komplicerade processer.

Vi vet också vad som kan bli problem för elever. Har man ett svagt ordförråd så är det en begränsning in i läsprocessen. Man kan också ha svårt med motivation och uppmärksamhet och då faller det också. För den som har dyslexi är det svårt att läsa orden och då tar det för mycket energi i anspråk för att man också ska kunna förstå dem.

Men om man tänker att man har en nybörjarläsare, som ska bli duktig på att läsa och förstå texter. Hur kommer den dit? Hur lär man sig förstå? Det vet vi inte så mycket om.

Att lära sig ord, och då tänker jag inte på de vanligaste orden, utan på de som en avancerad språkanvändare använder, kräver att man håller på väldigt mycket med dem. Att undervisa i ordförståelse är nödvändigt, men svårt. Vi kan jobba

” För att komma på djupet i läsningen krävs det att man nöter. Det behövs mängdträning.

med särskilda ord strukturerat i undervisning i flera veckor och märka att eleverna ändå inte har lärt sig dem.

Det tar mycket tid att lära sig ord och man lär sig dem genom att läsa. Första gången du stöter på ett ord sticker det ut för dig och du kanske bara får ett hum om det med hjälp av sammanhanget. Nästa gång är det lite mer bekant och du får en lite mer fördjupad beskrivning av orden. När du till slut kan ett ord så har du stött på det många gånger i olika sammanhang.

Att koppla ihop information lär du dig också genom att läsa mycket. Du lär dig hur det brukar hänga ihop, vad som brukar vara det viktigaste. Du får en kunskap om hur man tar sig an en text. För att komma på djupet i läsningen så krävs det att man nöter. Det behövs mängdträning.

Det är samma procedurer senare i livet. När jag börjar läsa en bok i ett nytt ämne så har jag inga strategier. Man stryker under vartenda ord! Men nästa bok i samma ämne går lättare. Som vuxen vet jag detta, men barnet har inte sett nog

många gånger att man kan övervinna svårigheter.

Problemet är att eleverna läser mindre och mindre böcker. De läser mer omedelbara texter och det behöver inte vara dåligt, men språket i snabba medier är otroligt ytligt. Det djupa och rika språk man hittar i litteraturen används inte där.

I skolan undervisar man idag i läsförståelse. Man försöker lära ut genvägar som duktiga elever använder till dem som inte kommit på dem själva. Det kan göra skillnad, men man måste ändå få eleverna att läsa texterna på egen hand.

Jag skulle vilja titta närmare på dialogen mellan lärare och elever. Komma närmare undervisningen och hur vi pratar om läsförståelsen. Man vet att man ska jobba med vissa strategier, ställa frågor på texten, sammanfatta den. Men lyckas man bygga förståelsen baserat på det eleverna kan, som ju är nyckeln till effektiv undervisning?

Om man visar på hur mycket som finns att förstå i en text, kan eleven få en annan upplevelse av den och lära sig på sitt eget sätt. Man har kanske ingen aning om att det kan finnas underliggande budskap, att en karaktär kan ha dolda motiv. En ny värld kan öppna sig. Det kan bli en ingång till den egna läsningen. Även om skolan hjälper på vägen, så kan den aldrig ersätta den egna läsningen.

När det gäller faktatexter måste man hitta en ingång. Kommer man åt motivationen är man hemma.

Berättat för Christel Valsinger

MERSMAK Forskning om läsförståelse

Elwér, Å. (2014). *Early Predictors of Reading Comprehension Difficulties*. Linköping: Linköping University, Department of Behavioral Sciences and Learning, 2014

Elwér, Åsa (2015). *Läsförståelseproblem i tidig skolålder*. Venue: Linköpings universitet.

FULL KOLL Om Åsa Elwér

Åsa Elwér är universitetslektor vid institutionen för beteendevetenskap och lärande, avdelningen för pedagogik och didaktik. Hennes forskning handlar om olika aspekter av läsförståelse.

S allan känner jag mig så gammal som när jag råkar överhöra tonåringar. Ibland använder de ord jag inte hört eller ger bekanta ord nya betydelser. Det kan få mig att med generad nyfikenhet fiska upp mobilen för att ta reda på vad de faktiskt sa.

Är tekniken av ondo?

Av ERIK BLOMBERG

Teknikens uppgift kan i stort sett sägas vara att skänka människorna mera civilisation. Med civilisation menar jag då inte bara större komfort, hygien, hälsa, ett rikare utnyttjande av naturkrafterna och därmed vidgad världserfarenhet och makt över tid och rum, utan också den andliga utveckling, som befrielse från det materiella arbetet medför.

Då tekniken närmar sig detta mål, har den på samma gång blivit ett medel att fjärma oss ifrån det att slå i spår för vad den själv byggt upp.

Vad hjälper det att tekniken skapat instrument, som räddat liv, som lindrar plågor och bötat sjukdomar, då den samtidigt frambringat förstörelseredskap, som i långt högre grad medföra lidande och död. Vad tjänar det till att uppfinna maskiner, som skola ge människorna bröd och befria dem från arbete, om maskinerna samtidigt har beströmt oss människor på plågarna och ge dem så mycket frihet att friheten måste kännas som en fängenskap.

Det är detta människans fatala beroende av maskinen, som avses med slagordet "I stället för maskinens herre har människan blivit maskinens slava". Ett slagord, som är värt att tänka på när man ser.

Radion contra boken

Av EDWIN MULLER

Under debatten om neutralitetslagens upphävande begrovs kongressmedlemmarna under ett snöskred av post — 100.000 brev damp ned på några få dagar. Resultatet får skrivas på radions konto, väl utnyttjad på båda sidor. Stor sensation i kongressen! Skulle lagstiftarna spela Charlie Mc Carthy-gubbar, nickande ja och amen till vädjande radiotalarens påfund?

Folk har ofta för sig att radion är näs-

lade i medeltal 5 i radion står efter tjugo som trycksvärtan dra: att omfatta hela Men det är en stilet lyssnande i Princeton-översikten efter inkomst Slutledning: en medförde övervikt dion är det tvärtan

DE AVKLIPPTA LOCKARNA.

Rätt sent på torsdagskvällen kom överstinnan Ekenstedt åkande till prostgården i en stor resvagn. Hon lät vagnen hålla framför förstulbron, men steg inte ur, utan sade till husjungfrun, som hade skyndat till för att hjälpa henne, att hon skulle be sin matmor bekväma sig ut på bron. Hon ville bara tala ett par ord med henne.

Prostinnan Forsius kom genast till synes, nysande och med ett leende, som räckte ända till öronen. Detta var då ett stort nöje, en så glad överraskning. Ville inte den käre Beate stiga ur vagnen och vila ut efter den långa resan under denna låga tak?

För visst, överstinnan begärde inte bättre, men först måste hon veta om den förskräckliga människan annu levde kvar i huset. Prostinnan såg mycket oförstående ut. — Menar du då den där dåliga köksin, som jag hade, då du sist var här? Hon har varit borta för länge sedan. Nu ska du få ett nytt mat. Men överstinnan satt kvar under suffletten.

Vaknade i panik införse och kom på att jag hade tvätt-tid, gick ner i pyjamas lite dis som tur var det ingen som såg mig! Idag har jag en Busniess-Bella dag. Jag har et

” Om man visar på hur mycket som finns att förstå i en text, kan eleven få en annan upplevelse.

Foto: Lennart Lundvall

Inspirerat om små barns lärande

Den nationella konferensen Upptäck små barns lärande lockade många upptäckare som fick lyssna till Stephanie Fearon, Jean Clinton, Jan Håkansson samt Sven Persson, som höll intressanta föreläsningar. Konferensen var finalen på ett fyraårigt forskningsprogram vars syfte har varit att dyka djupare ner i den kunskap som finns när det gäller de minsta barnens lärande. Utvärderingar och uppföljningar kan du läsa mer om.

Sök på "små barns lärande". www.ifous.se

Foto: Anette Ekstedt

Unga instruktörer tränas på Vreta kloster skola

Skolan ger elever i årskurs 6 en två dagars ledarutbildning för att de ska kunna agera som instruktörer inom skolans Skol IF. Utbildningen genomförs med hjälp av Skolidrottsförbundet och Sisu. Syftet är att väcka intresset bland yngre att utbilda sig till ledare. På Vreta kloster skola hjälper personal från fritidshem till med att ansvara och även organisera Skol IF. Eleverna i 6:an får sedan efter eget intresse, utöver skoltid leda idrottsaktiviteter för de yngre eleverna på fritids.

Spännande hållbarhet!

I april öppnade dörrarna till kREtsLABBET, ett återbrukscentrum där sådant som annars hade kastats istället får nytt liv i lektionssalarna och på förskolorna. Krets-labbet är ett samarbete mellan Nya Rydsskolan och Ryds förskolor. Med ekonomisk hjälp från Idéslussen tar nu området ett grepp där lärande, kreativitet och hållbarhet binds samman. En mängd olika företag har bidragit med restmaterial som sedan kontrollerats enligt konceptet giffri förskola. Nu är allt samlat i en lokal där pedagoger från förskola och skola kan hämta material till sina verksamheter för att ge materialet nytt liv. Det kan handla om verktyg för eleverna när de tar sig an ett

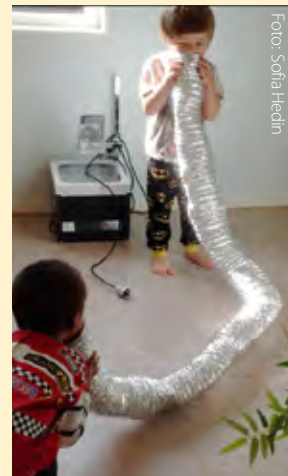

Foto: Sofia Hedin

matematiskt problem, det kan vara material till förskolans konstruktionsrum, det kan handla om skrot som blir sinnliga konstverk o.s.v. Instagram – @kretslabbet

World's Children's Prize 2017 – besök på Elsa Brändströms skola

Årligen nomineras tre barnrättshjältar till World's Children's Prize. Deras livshistorier, och berättelserna om barnen som de kämpar för, sprids till barn i skolor i hela världen, som också lär sig om barnets rättigheter och demokrati. På Elsa Brändströms skola deltar man i projektet som är ett världsomspännande nätverk och det var andra gången en delegation från WCP kom på besök till Linköping. Den blinde Manuel Rodrigues från Guinea-Bissau har av barn jorden runt utsetts till Årets barnrättshjälte. Manuel hedras för sina insatser

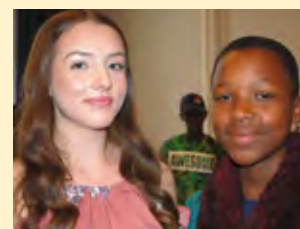

Foto: Gabriella Helmer

Elevrådsrepresentant **Matilda Gerdin Dettterfelt, Kimberley Fusire**, ny jurymedlem från Zimbabwe.

för barn med funktionsvariationer, som tidigare gömdes undan eller lämnades för att dö.

Stora kliv – konferens

Konferens om nyanländas

lärande och deras stora kliv mot nytt liv.

Konsert & kongress

Linköping 25-26 sept
linkoping.se/storakliv

Linköping
Där idéer blir verklighet